

ХОРХЕ ЛУИС БОРХЕС
ХАКИМ ОТ МЕРВ,
БОЯДЖИЯТА С МАСКА

Превод от испански: Роза Хубеш, 2004

chitanka.info

На Анхелика Окампо

Ако не греша, първоизточниците на сведения за Ал-Муканна, Забуления пророк (или по-точно Пророка с маска) от Хорасан, се свеждат до четири: а) краткото изложение на „История на халифите“, запазено от Балазури; б) „Учебник на гиганта, или Книга на точността и прегледа“ от официалния летописец на Абасидите Ибн Аби Тахир Тарфур; в) древния арабски ръкопис, озаглавен „Унищожението на Розата“, където се отхвърлят отвратителните еретически твърдения, поместени в „Тъмната Роза“ или „Тайната Роза“, каноническата книга на Забуления пророк, и г) няколко монети без всякакво изображение, намерени от инженер Андрусов при прокарването на Транскасписката железница. Монетите били предадени на Техеранския нумизматичен кабинет; върху тях са гравирани персийски двустийшия, които резюмират или коригират някои пасажии от „Унищожението“. Оригиналът на „Розата“ е изгубен, тъй като ръкописът, намерен през 1899 година и публикуван доста безотговорно от *Morgenlandisches Archiv*^[1], е бил обявен за неавтентичен от Хорн, а сетне и от сър Пърси Сайкс.

На Запад този Пророк е станал известен благодарение на една многословна поема на Мур, изпълнена с неговите копнежи и въздишки на ирландски конспиратор.

ПУРПУРЪТ

Хаким, когото хората от онова време и в онези земи по-късно нарекоха Забуления, е роден в Туркестан през 120 година от хиджра, или 736 година от Христа. Видял е бял свят в старинния Мерв, чиито градини, лозя и ливади гледат тъжно към пустинята. По пладне тук е светло и ослепително, стига облаците прах, които задушават хората и оставят белезникав слой върху черните гроздове, да не забулват слънцето.

Хаким израсна в този сънен град. Знаем, че един от братята на баща му го е посветил в бояджийството, занаят на безбожници,

фалшификатори и непостоянни хора, който го е вдъхновил да произнесе първите проклетия в своя блуден живот. *Лицето ми е от злато* (говори той в една знаменита страница от „Унищожението“), *но аз накиснах пурпура, а през втората нощ натопих неразчепканата вълна, през третата нощ наситих с цвят разчесаната вълна, а императорите на островите и до днес се карат помежду си за тези кървави одежди. Така грешах в младостта си и променях истинските цветове на тварите. Ангелът ми казваше, че овцете са различни по цвят от тигрите. Дяволът ми говореше, че Всемогъщият иска да бъдат еднакви и си служи с моята хитрост и с моя пурпур. Сега зная, че нито ангелът, нито дяволът казваха истината и че всеки цвят е омразен.*

През 146 година от хиджра Хаким изчезна от родния си град. В дома му намериха счупени казаните и бъчвите, в които накисваше вълната, а освен това един ширазки ятаган и едно бронзово огледало.

БИКЪТ

През 158 година, към края на шаабан, въздухът над пустинята беше прозрачен и хората гледаха на запад, търсейки да открият луната на рамадан, която оповестява началото на умъртвяването на плътта и постите. Бяха роби, просяци, търгаши, крадци на камили и касапи. Седнали тържествено на земята пред портата на един кервансарай по пътя за Мерв, те очакваха знак от небето. Гледаха към залеза, а цветът на залеза беше като този на пясъка.

Някъде от дъното на главозамайващата пустиня (нейното слънце предизвиква треска, а луната — гърчове) се появиха три фигури, които им се сториха много високи. И трите фигури бяха човешки, но средната имаше глава на бик. Когато се приближиха, хората видяха, че човекът в средата носи маска, а другите двама са слепци.

Някой (също както в приказките от „Хиляда и една нощ“) запитва каква е причината на това чудо. *Те са слепи* — каза човекът с маската, — *защото видяха моето лице.*

ЛЕОПАРДЪТ

Летописецът на Абасидите съобщава, че човекът, появил се от пустинята (гласът му бил особено нежен или поне така им се сторило,

защото съвсем не подхождал на скотската маска), им казал, че те очакват знак за един месец покаяние, но той им предвещава нещо по-добро: цял живот покаяние и безславна смърт. Казал им, че е Хаким, син на Осман, и че през 146 година от Преселението в дома му влязъл един мъж, който, след като се измил и помолил, отрязал главата му с ятаган и я отнесъл в небесата.

Положена на дясната ръка на този мъж (това бил архангел Гавриил), главата му била поднесена пред Бога, който ѝ наредил да пророчества, вложил в нея такива древни думи, че повторението им изгаря устата, и я дарил с великолепно сияние, което очите на смъртните не могат да понесат. Ето защо той носи маска. Един ден, когато всички хора по земята прегърнат новото учение, ликът ще им бъде показан и те ще могат да го обожават без всякаква опасност, така както правят вече ангелите. След като обяви своята задача, Хаким ги призова към свещена война — джихад, и към мъченическа гибел.

Робите, просяците, търгащите, крадците на камили и касапите не му повярваха; един извика: *магьосник*, друг: *измамник*.

Някой беше довел един леопард — навярно екземпляр от породата изящни и кръвожадни леопарди, които отглеждат персийските ловци. Така или иначе, сигурно е, че звярът излезе от клетката си. Всички се спуснаха да бягат, с изключение на Пророка с маска и двамата му спътници. Когато хората се върнаха, той беше ослепил звяра. Пред сияйните и мъртви очи хората се поклониха на Хаким и признаха свръхестествената му сила.

ЗАБУЛЕНИЯ ПРОРОК

Официалният летописец на Абасидите разказва без особено въодушевление за успехите на Забуления Хаким в Хорасан. Тази област, силно разтревожена от нещастieto и гибелта на най-известния си вожд на кръста, прегърна с отчаяно въодушевление учението на Сияйния лик и му отдаде цялата си кръв и всичкото си злато. (Още тогава Хаким свали животинската си маска и я замени с четиристойно було от бяла коприна, общито със скъпоценни камъни. Символичният цвят на Абасидите беше черният; Хаким избра белия цвят — като най-противоположен — за Защитното було, за знамената и за тюрбаните.) Битката започна успешно. Наистина в „Книга на точността“ знамената на Халифа винаги побеждават, но тъй като най-често в резултат на тези

победи се уволняват военачалници и се изоставят непревземаеми крепости, разсъдливият читател знае как да разбира тези победи. През 161 година, в края на раджаба, прочутият град Нишапур разтвори металните си порти пред Пророка с маска; в началото на 162 година същото стори град Астарабад. Военните подвизи на Хаким (също както и тези на друг, по-щастлив пророк) се свеждаха до това, че той се молеше с теноров глас на Бога, но го вършеше покачен върху гърбицата на рижа камила, и то винаги насред кипящото сърце на битката. Около него свистяха стрели, които никога не го улучаха. Сякаш търсеше опасността: една нощ, когато някакви отвратителни прокажени обградиха двореца му, той заповяда да ги доведат, разцелува ги и ги дари с много сребро и злато.

Грижите за управлението беше прехвърлил на шестима-седмина от последователите си. Той самият бе склонен да се отдава на размишление и покой; харем от 114 слепици се грижеше да утолява потребностите на божественото му тяло.

ОТВРАТИТЕЛНИТЕ ОГЛЕДАЛА

Ислямът търпи появата на довереници на Бога — колкото и да са нескромни или опасни, — стига само думите им да не засягат правата вяра. Пророкът сигурно нямаше да пренебрегне изгодите на тази снизходителност, но неговите привърженици, победите му, а и нескритият гняв на халифа — по онова време Мухаммад ал-Махди — го превърнаха в еретик. Разномислието му го погуби, но той все пак успя да изложи основите на една създадена лично от него религия, макар и явно повлияна от най-ранните гностици.

В основата на космогонията на Хаким стои един призрачен бог. Това божество е лишено по най-величествен начин от произход, от име и от лице. Това е един неизменен бог, но неговият образ е хвърлил девет сенки; те, като благоволили да действат, създали и застанали начело на първото небе. От този първи демиургичен венец произлязъл втори, населен също с ангели, божествени сили и престоли, а те на свой ред създали друго небе, което се намирало малко по-ниско, симетрично подобие на първоначалното. Този вторичен конклав се възпроизвел малко по-надолу в трети и така до 999. Управлява ги господарят на първоначалното небе — сянка от сенките на други сенки — и частицата негова божественост клони към нула.

Земята, която обитаваме, е грешка, някаква несполучлива пародия. Огледалата и бащинството са отвратителни, защото умножават и утвърждават тази грешка. Основната добродетел е отвращението. Два са пътищата (Пророкът дава право на избор), които могат да ни доведат до отвращението: въздържанието и разюзданите нрави, наслажденията на плътта и целомъдрието.

Раят и адът на Хаким не са по-малко отчайващи. *На тези, които отричат Словото, на тези, които отричат Общото със скъпоценности Було и Лица (се казва в едно проклятие в „Тайната Роза“), аз обещавам чудесен Ад, защото всеки от тях ще властва на 999 огнени царства и във всяко царство ще има 999 огнени планини, а на всяка планина ще се издигат 999 огнени кули и във всяка кула ще има 999 огнени жилища, а във всяко жилище — 999 огнени легла, и във всяко легло ще бъде той, и 999 огнени форми (с неговото лице и неговия глас) ще го подлагат на вечни изтезания.* На друго място той допълва: *Тук в живота вие страдате в едно тяло, но в смъртта и при Възмездието ще страдате в безброй тела. Раят на Хаким е по-неопределен. Там винаги е нощ и има каменни корита със светена вода; блаженството на този рай е странното блаженство на раздялата, на отказа на тези, които знаят, че спят.*

ЛИКЪТ

През 163 година от Преселението и петата година на Сияйния лик Хаким беше обсаден в Санам от войските на халифа. Оръжие и хора, готови да умрат като мъченици, не липсваха; освен това всеки момент се очакваше помощта на сомн спящи ангели. Точно тогава из крепостта плъзна ужасен слух. Говореха, че когато евнусите удушавали една прелюбодейка от харема, тя изкрещяла, че на дясната ръка на пророка липсва големият пръст, а другите били без нокти. Слухът бързо се разпространи сред правоверните. На една висока тераса под яркото слънце Хаким се молеше на своето божество за победа или за знамение. Раболепни, навели глава — сякаш тичат под дъжд, — двама военачалници смъкнаха Булото, общито със скъпоценни камъни.

В първия миг всички изтръгнаха. Прехваленото апостолско лице, лицето, което е било в небесата, наистина беше бяло, но с белотата на петнистата проказа. То беше толкова подуто и страшно, че им се стори

като маска. Нямаше вежди, долният клепач на дясното око висеше върху старческа буза; грозд грудки скриваше устните; носът не беше човешки, а сплеснат като на лъв.

Гласът на Хаким се опита да излъже за последен път: *Вашият отвратителни грехове ви пречат да видите моя блясък...* — започна той.

Не го изслушаха, пронизаха го с копия.

[1] Ориенталски архив (нем.) — бел.прев. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.